

ૐ

શ્રી પરમકૃપાળુદેવાય નમઃ

કઠોપનિષદ

શિબિર-૫

અધ્યાય-૧

તૃતીય વલ્લી

WORKSHEET

Marks: 50

Name: Tel. No.: Group:

(I) સાચો જવાબ પસંદ કરો.

Marks: 5

૧. શુદ્ધ ચૈતન્ય કર્મનો

- (a) કર્તા - ભોક્તા નથી (b) કર્તા - ભોક્તા છે (c) માત્ર કર્તા છે (d) માત્ર ભોક્તા છે

૨. એ અંતર્મુખતાની સમ્યક્ વિધિ છે.

- (a) વિષયોથી દૂર ભાગવું (b) ઇન્દ્રિયોને હાનિ પહોંચાડવી (c) મનને દમિત કરવું (d) બુદ્ધિમાં વિવેક પ્રગટાવવો

૩. સર્વશ્રેષ્ઠ છે.

- (a) મન (b) બુદ્ધિ (c) બહિરાત્મા (d) પુરુષ

૪. તેને માટે આત્મદર્શન દુર્લભ નથી.

- (a) જે નગુરો છે (b) જે સાધનચતુષ્ટય સંપન્ન છે (c) જે સ્થૂળ બુદ્ધિવાળો છે (d) જે અશુદ્ધ ચિત્તવાળો છે

૫. સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ માટે જરૂરી છે.

- (a) મહાન આઈક્યૂ (b) તર્કમાં નિપુણતા (c) આંતરિક શુદ્ધિ (d) યુનિવર્સિટીની ડિગ્રી

(II) નીચે આપેલ દૃષ્ટાંતો અને તેના પરમાર્થનાં જોડકાં બનાવો.

Marks: 5

૧. જબલપુર - ધોધ - સમડી	a) જ્ઞાનીઓ સામર્થ્ય અનુસાર થોડા જીવોનું અથવા લાખો જીવોનું કલ્યાણ કરે
૨. કેક - ચોકલેટ	b) ચિત્તવૃત્તિને સત્પુરુષના ચરણકમળની સાચી દિશા મળવી જોઈએ
૩. પત્ર - સરનામું - પહોંચે	c) ભેદજ્ઞાનમાં જ્યાં સુધી માત્ર દ્રષ્ટા બાકી રહે ત્યાં સુધી દૃશ્યથી પાછા હટવું
૪. પોલીસ - ૧૦૦ રૂપિયા દંડ - હર્ષ	d) અજ્ઞાની જીવ તૃષ્ણાને કારણે કાળરૂપી પ્રવાહમાં તણાઈ દુઃખી
૫. કોટ - શર્ટ - બનિયાન	e) શુભ ક્રિયાનો હરખ અશુભથી બચવાના કારણે, પણ શુભમાં અટકવાનું નથી
૬. નાની નાવ - મોટું જહાજ	f) જીવને શાશ્વત સુખ જોઈએ પરંતુ ઉપલક્ષ અને ક્ષણિક પાછળ ભાગે
૭. ક્રિકેટની રમત - અમ્પાયર	g) વાણી ભેદદર્શન કરવા ટેવાયેલી છે માટે તેનો નિરોધ આવશ્યક
૮. સામાન - ઊંચકવો - અંગ	h) મતિકલ્પનાએ શાસ્ત્ર અભ્યાસ કરવાથી ગૂંચવાડો વધે, માટે પ્રત્યક્ષ ગુરુ જોઈએ
૯. માટી - ઘડો - કોડિયાં - નળિયાં - રમકડાં	i) જ્ઞાન માત્ર પુસ્તકથી મસ્તક સુધી ન જતાં ગુણરૂપ બનવું જોઈએ
૧૦. યુવક - શીર્ષાસન - મગજના તંતુઓ	j) શુદ્ધાત્મા વિના દેહાદિ પ્રવર્તી શક્તા નથી છતાં તે અકર્તા, અભોક્તા, સાક્ષીમાત્ર છે

૧) ૨) ૩) ૪) ૫) ૬) ૭) ૮) ૯) ૧૦)

(III) એક કે બે શબ્દોમાં જવાબ લખો.

Marks: 5

૧. ચૌદમા શ્લોક અનુસાર આત્મજ્ઞાનનો માર્ગ શેના જેટલો મુશ્કેલ છે?
૨. પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય અને પાંચ કર્મેન્દ્રિયનું પ્રતિનિધિત્વ કરતાં શેને મનમાં લય કરવાની વાત કરવામાં આવી છે?
૩. સંસ્કારરૂપી ધૂળ સાફ કરવા બુદ્ધિને કયું સ્નાન કરાવવું અગત્યનું છે?
૪. દેવવંદનમાં ગુરુના ઇન્દ્રિયનિયંત્રણ અને મનોવૃત્તિ નિયંત્રણ માટે કયા બે શબ્દો છે?
૫. વિષ્ણુપદ એટલે શું?

(IV) નીચેનું કથન સાચું છે કે ખોટું તે લખો. ખોટું હોય તો તેનું કારણ દર્શાવો.

Marks: 5

૧. ભક્તિરૂપી શુભોપયોગ પણ નિરતિશય હોઈ શકે.
૨. આત્મજ્ઞાની પોતાને દેહના માલિક માનતા નથી.
૩. એવો નિયમ છે કે તમે જેના સાક્ષી બનો છો તે વધુ મજબૂત બને છે.
૪. આત્મામાં સ્પર્શાદિ ભૌતિક ગુણો નથી માટે તેનું અસ્તિત્વ નથી.
૫. વિવેકી બુદ્ધિ ભોગમાં નહીં, પણ તપમાં અતિપ્રવૃત્તિ કરે છે.

(V) નીચે આપેલ શબ્દોનો અર્થ લખો.

Marks: 5

૧. અયુક્તેન -
૨. પુરુષ -
૩. કવયો -
૪. વરાન્ -
૫. ધ્રુવમ્ -

(VI) એક વાક્યમાં જવાબ લખો.

Marks: 5

૧. જ્ઞાનયોગની વિસ્તૃત ચર્ચાનો પ્રારંભ કરતાં પહેલાં આ વલ્લીના બીજા શ્લોકમાં શું પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે?
૨. માર્ગ દુર્ગમ શા માટે છે તેનાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીએ બતાવેલ ત્રણ કારણોમાંથી કોઈ પણ બે લખો.

૩. બુદ્ધિ નિરોધમાં "હું સાક્ષી છું" એ વિચારનો પણ ત્યાગ શા માટે જરૂરી છે?

૪. આપણે મૌનસાધનામાં શું ભૂલ કરતા હોઈએ છીએ?

૫. કઠોપનિષદનું પારાયણ શ્રાદ્ધકાળે શા માટે મદદરૂપ છે?

(VII) ટૂંકાણમાં જવાબ લખો.

Marks: 10

૧. કૂતરાની જેમ જીવ પરમાં સુખબુદ્ધિ કરી કઈ રીતે દુઃખી થાય છે તેના પરમાર્થના કોઈ પણ ચાર મુદ્દા લખો.

૨. ચૌદમો શ્લોક આપણને શેમાં ઊઠવા અને શેમાં જાગવા કહે છે? ઊઠવા ઉપરાંત જાગવું શા માટે જરૂરી છે?

૩. છત્રી ન્યાયનું દૃષ્ટાંત ટૂંકમાં લખી તેનો પરમાર્થ સમજાવો.

૪. પુષ્પની માળા - ફૂલો - દોરો. આ દૃષ્ટાંત દ્વારા આત્મા પ્રગટ હોવા છતાં આપણને તેનો બોધ શા માટે થતો નથી તે સમજાવો.

૫. તાજમહેલ - તાજમહેલના ફોટાના દૃષ્ટાંત દ્વારા ઈન્દ્રિયો કરતાં વિષય પદાર્થો શા માટે શ્રેષ્ઠ છે તે સમજાવો.

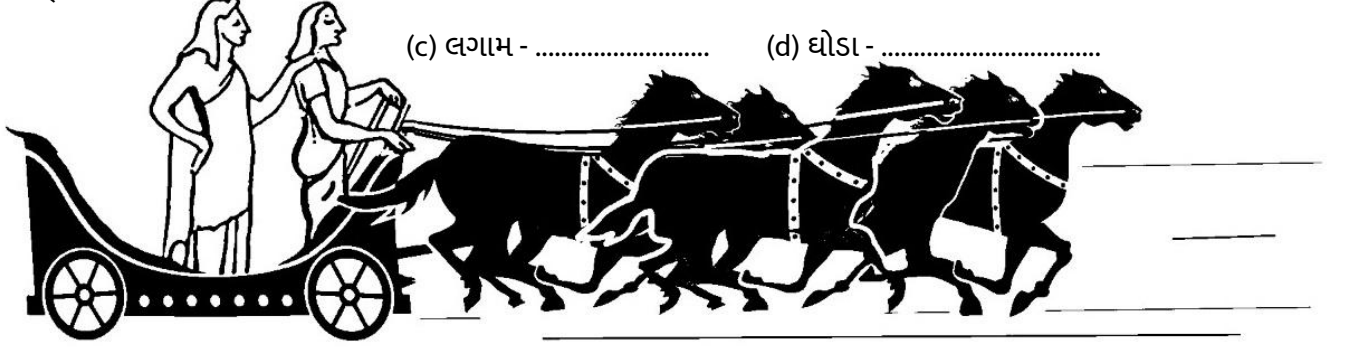
(VIII) આ વલ્લીમાં આપેલ રથના રૂપકના આધારે નીચેના પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપો.

Marks: 10

૧. આ રૂપકમાં દરેક વસ્તુ શેનું પ્રતીક છે તે લખો.

(a) રથિનમ્ - (b) સારથિ -

(c) લગામ - (d) ઘોડા -

(e) રથ -

(f) રસ્તો -

૨. જો સારથિ અંધ, બધિર અને દારૂડિયો હશે તો શું પરિણામ આવશે?

.....

.....

૩. પિતા - માતા - બાળકની જીદ. ટૂંકમાં દૃષ્ટાંત લખી તેનો પરમાર્થ સમજાવો.

.....

.....

.....

.....

૪. વિશિષ્ટ ઘોડો - મને બચાવો - હું બચી ગયો. ટૂંકમાં દૃષ્ટાંત લખી તેનો પરમાર્થ સમજાવો.

.....

.....

.....

.....

૫. નોકરો સાથે ઝઘડવું. ટૂંકમાં દૃષ્ટાંત લખી આપણે શું ભૂલ કરીએ છીએ અને સમ્યક્ વિધિનું પહેલું પગથિયું શું છે તે લખો.

.....

.....

.....

.....
